

آثار و پیامدهای منازعه اوکراین و روسیه

معصومه محمدی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۵

چکیده

تهاجم روسیه به اوکراین پیامدهای بسیار گسترده‌ای در زمینه‌های مختلف داشته است، وضعیتی که به یک بحران انسانی تبدیل شده است، امنیت غذایی و انرژی در جهان را بی‌ثبات و سؤالاتی را در مورد معماری امنیت جهانی ایجاد کرده است. این چالش‌ها محدود به اوکراین نخواهد بود، بلکه به دلیل جهانی شدن جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، چالش‌هایی را در سرتاسر جهان ایجاد خواهد کرد. راه‌حل‌های کوتاه مدت و بلندمدتی باید اندیشیده شود تا اطمینان حاصل شود که این عواقب منجر به فاجعه‌ای روی فاجعه دیگر نمی‌شود. در این نوشتار به این سؤال اصلی پرداخته شده است که، منازعه و بحران اوکراین چه پیامدهای کوتاه مدت و بلندمدتی را بر جامعه جهانی و نظم بین‌الملل در پی خواهد داشت؟ و در پاسخ به این سؤال این فرضیه در نظر گرفته شده است که چه آثار کوتاه مدت و چه آثار بلند مدت این بحران قطع به یقین دربردارنده گذار از یک نظم بین‌الملل به یک بی‌نظمی است که نه تنها اوکراین دامن‌گیر آن خواهد شد بلکه دیگر کشورهای منطقه و نظام بین‌الملل نیز درگیر این بی‌نظمی خواهند بود. روش تحقیق در این نوشتار به صورت تحلیلی - توصیفی و منابع گردآوری شده و مورد استفاده، اینترنتی و کتابخانه‌ای می‌باشند.

کلید واژه‌ها: روسیه، اوکراین، نظام بین‌الملل، امنیت جهانی، انرژی، امنیت غذایی.

استناد فارسی (شیوه‌ی APA، ویرایش ششم، ۲۰۱۰؛ شیوه‌ی APSA)

محمدی، معصومه (۱۴۰۱). «آثار و پیامدهای منازعه اوکراین و روسیه». پژوهشنامه تاریخ، سیاست و رسانه، سال پنجم، شماره‌ی چهارم، پیاپی ۲۰، صص ۱۵۶-۱۲۷.

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران، ایران.

ایمیل: masomehmohammadi90@gmail.com

کپی‌رایت © ۲۰۱۰، ایسک (اندیشکده مطالعات راهبردی کریمه شیراز). این متن، مقاله‌ای برای دسترسی آزاد است که با توجه به استاندارد بین‌المللی (Creative Commons Attribution) CCA نسخه 4.0 توزیع شده است و به دیگران اجازه می‌دهد این اثر را با رعایت شرایط، آن را با دیگران به اشتراک بگذارند و مطالب را اقتباس کنند.

۱. مقدمه

چند ماهی است از حمله سنگین و پرمخاطره روسیه به اوکراین سپری شده و امیدها برای پایان زودهنگام این بحران کمتر و کمتر می‌شود. طی چند ماه اخیر، مطالب و تحلیل‌های مختلفی در باب ریشه‌ها و میوه‌های این جنگ تمام عیار نگاشته شده‌است. این بحران پیامدهای کوتاه‌مدت تا بلند مدتی را از بعد راهبردی برای نظام بین‌الملل به‌همراه خواهد داشت و ضروری است در تحلیل چشم‌انداز آینده این بحران، آثار آن در ابعاد مختلف ژئوپلیتیک، دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی مدنظر قرار گیرد. سناریوهای مختلفی برای آینده این بحران متصور است؛ اما آنچه قطعی است، وقوع تغییرات ژئوپلیتیک^۱ در پی این نبرد است.

قطعاً این وضعیت تغییراتی را در نگاه روسیه به مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی موجب خواهد شد و مسکو تلاش خواهد کرد از دل این بحران، جایگاه بین‌المللی خود را تقویت کند. لازم به ذکر است که قدرت‌های بزرگی چون آمریکا به دلایل متعدد نمی‌گذارد شعله این جنگ فروکش کند که از جمله آن‌ها مخالفت نخبگان آمریکایی با شخص پوتین، اقتصاد آمریکا و رقابت با روسیه در این حوزه، زیر سؤال رفتن ماهیت ناتو، چالش‌های بایدن در عرصه سیاست داخلی و جایگاه آمریکا در اتحاد با اروپا است. اما آنچه واضح است این که آمریکا در درازمدت از تشکیل جبهه‌ای شفاف در برابر خود، ضرر خواهد کرد (Stephen M. Walt, 2022).

باید توجه داشت که در پی این بحران، با جبهه منسجم‌تری در غرب مواجه خواهیم شد. در همین حال، باید رفتار قدرت‌های منطقه‌ای در قبال این بحران نیز رصد و پیگیری شود. بحران اوکراین را باید نقطه آغاز بازتعریف نظامات و ترتیبات بین‌المللی بدانیم که ظرفیت بالقوه تبدیل جنگ نرم^۲ به جنگ سخت^۳ را هم دارد. شناخت و بررسی تغییرات ژئوپلیتیک در پی وقوع این جنگ جنگ ضروری است. در این میان برخی دولت‌ها برای توسعه نفوذ نرم و سخت خود در این ایام تلاش‌هایی را داشته‌اند که نباید بی‌توجه به عملکرد آن‌ها از موضوع گذشت. همچنین باید بر ضرورت رویکرد هوشمندانه نسبت به وقایعی که تحت‌الشعاع این بحران در عرصه بین‌المللی جریان دارد، توجه داشت. کندی روند پیشروی روسیه در اوکراین با توجه به شیوه جنگ زمینی که در پیش گرفته شده، طبیعی به نظر می‌رسد. هدف اصلی مسکو از این روند، سقوط دولت فعلی کی‌یف است. سیاست‌های غرب در قبال روسیه وضعیت جنگ در اوکراین را تشدید کرده و آنچه قطعی است، آن که وضعیت روابط روسیه و غرب به هیچ وجه به وضعیت قبل از این بحران باز نخواهد گشت.

تهاجم روسیه به اوکراین نقطه عطفی برای امنیت جهانی، اقتصاد بین‌المللی و معماری جهانی انرژی ما بود. در حالی که ما در دنیای جهانی شده زندگی می‌کنیم، نمی‌توان چنین جنگی را به یک

¹. Geopolitics

². Soft War

³. hard war

منطقه محدود کرد. ما نمی‌توانیم تشعشعات را در مرزهای جغرافیایی یک کشور نگه داریم یا یک کشور را از شکنندگی زنجیره تأمین حذف کنیم (Bugayova, Clark, and Barros, 2022).

این نوع جدید از جنگ ترکیبی از جمله بحران انسانی شدید آن، حملات سایبری و مشکلات اقتصادی و هم‌چنین کمپین‌های تبلیغاتی و اطلاعات نادرست، تنش‌های ژئوپلیتیکی در مورد تأمین انرژی به علاوه تهدید جنگ هسته‌ای اثرات گسترده‌ای خواهد داشت. سؤال اصلی پرداخته شده در این پژوهش، منازعه و بحران اوکراین و پیامدهای کوتاه مدت و بلند مدتی است که بر جامعه جهانی و نظم بین‌الملل در پی خواهد داشت؟ و در پاسخ به این سؤال این فرضیه در نظر گرفته شده است که چه آثار کوتاه مدت و چه آثار بلند مدت این بحران قطع به یقین در بردارنده گذار از یک نظم بین‌الملل به یک بی‌نظمی است که نه تنها اوکراین دامن‌گیر آن خواهد شد بلکه دیگر کشورهای منطقه و نظام بین‌الملل نیز درگیر این بی‌نظمی خواهند بود.

در ادامه این نوشتار با توجه به سناریوهای مختلف در خصوص پیامدهای جنگ میان روسیه و اوکراین به بررسی عوامل و ریشه‌های منازعه و عوامل داخلی و بین‌المللی آن بر اساس رئالیسم تهاجمی^۱ پرداخته و ابعاد متفاوت آن مورد واکاوی قرار گرفته شده است. بر اساس این روش، تلاش خواهد شد تا رابطه علی میان دو متغیر مستقل: اوکراین و روسیه با متغیرهای وابسته: پیامدهای منازعه مورد بررسی و آزمون قرار گیرد.

۲. چارچوب نظری

رئالیسم تهاجمی یک نظریه ساختاری و بخشی از مکتب نوواقع‌گرایی است که برای نخستین بار توسط جان مرشایمر^۲ مطرح شد. این نظریه نیز با توجه به مبنای واقع‌گرایی خود مدعیست که آشوب‌زده بودن نظام جهانی باعث رفتار تهاجمی دولت‌ها در سیاست بین‌الملل است. رئالیسم تهاجمی که نوعی از زاینده رئالیسم نو کلاسیک^۳ است، عناصر و مفروضه‌هایی از واقع‌گرایی کلاسیک^۴ و نوواقع‌گرایی^۵ را در هم می‌آمیزد. به گونه‌ای که هر دو دسته از متغیرهای سیستمیک و سطح واحد را ترکیب می‌کند تا سیاست خارجی کشورهای مشخص و معین را تحلیل نماید.

از یک سو، هم‌چون نو واقع‌گرایی، تأثیر و اهمیت آنارشی بر رفتار کشورها را می‌پذیرد و با این مفروض آغاز می‌کند که نظام بین‌الملل آنارشیک گزینه‌ها و انتخاب‌های سیاست خارجی آن‌ها را محدود و مقید می‌سازد. یعنی اولویت و تقدم علی در عوامل تعیین‌کننده سیاست خارجی، با

¹. Aggressive realism

². John Mearsheimer

³. Neoclassical realism

⁴. Classical realism

⁵. neorealism

متغیرهای مستقل سیستمیک است. به گونه‌ای که اهداف، آمال و مفاد سیاست خارجی کشورها بیش و پیش از هر چیز از قدرت مادی نسبی آن‌ها نشأت می‌گیرد. اما، از سوی دیگر، مانند واقع‌گرایی کلاسیک، تأثیر ویژگی‌های کشورهای و متغیرهای سطح واحد، البته فراتر از ذات ناقص و معیوب انسان، بر رفتار آن‌ها را مورد توجه و تحلیل قرار می‌دهد (Rose, 1998: 145). براساس این نظریه-ها، درجه روابط بین‌الملل کشورها و مؤثر بودن دولت‌های ملی در تقسیم منافع در صحنه نظام بین-الملل براساس میزان نقش آفرینی آن‌ها ارزیابی می‌شود (Seifzadeh, 2012).

در چنین نظامی هر کشوری مسئول حفظ امنیت و افزایش منافع ملی خود می‌باشد. براین اساس، صرف داشتن پایه‌های قدرت در داخل ملاک اعتبار و پرستیژ نیست، بلکه قدرت دولت-ها (بالمقوله) باید تبدیل به نقش (بالفعل) شود تا زمینه‌های فرصت‌سازی برای آن کشور در صحنه روابط بین‌الملل پدید آید در نگاه رئالیست‌ها، سیاست بین‌الملل متمایز از سیاست داخلی است زیرا محیط بین‌الملل بر خلاف محیط داخلی کاملاً آنارشیک است (Hasenclever, 2014).

مفروضه‌های اصلی واقع‌گرایی بدین شرح است؛ دولت‌ها بازیگران اصلی‌اند و مهم‌ترین رسالت آن‌ها صیانت از ذات کشور است. مهم‌ترین ادله‌ی دولت‌ها در پیوستن به زور، بقا، حفظ امنیت و منافع ملی است. دولت‌ها در سطح نظام بین‌الملل به منظور دستیابی به منافع ملی و قدرت‌طلبی به ابزارهای زیادی متوسل می‌شوند. پیشرفت و توسعه در جدیدترین تکنولوژی و تسلیحات را دال بر بقا و حفظ امنیت ملی که برترین مسئولیت در پایداری یک کشور است، می‌دانند. بدین سان هرآنچه که ممکن است مانع دستیابی به این اهداف شود در دیدگان سیاستمداران و صاحبان اندیشه مطرود است و از منظر واقع‌گرایان اخلاق در سیاست خارجی جایگاهی ندارد. اگرچه کشورها در پی افزایش قدرت خود هستند ولی مهم‌ترین هدف آن‌ها جلوگیری از افزایش قدرت دیگران و برهم خوردن موازنه قدرت به ضررشان است. اولین دغدغه کشورها بیشینه ساختن قدرت نیست بلکه حفظ جایگاهشان در نظام است (Baylis, j et al, 2017).

بر اساس دیدگاه واقع‌گرایی ته‌اجمی، آنارشی دولت‌ها را مجبور می‌کند تا قدرت یا نفوذ خود را به حداکثر برسانند، چراکه از نظر آنان، بین الزامات سیستمی و تعقیب سیاست خارجی حقیقی دولت‌ها، ارتباط نسبتاً مستقیمی وجود دارد. در یک محیط آنارشیک^۱ «الزامات رقابتی سیستم بین‌المللی» دولت‌ها را هدایت می‌کند. اگر یک دولت برای به حداکثر رساندن نفوذ خود تلاش نکند، دولت‌های دیگر در فرصتی مناسب، چنین سهمی از نفوذ را از آن خود خواهند کرد. جان میرشایمر معتقد است دولت‌ها علاوه بر این که نسبت به اهداف سایر دولت‌ها اطمینان خاطر ندارند، می‌بایست بدبینانه‌ترین حالت ممکن نسبت به اهداف آن‌ها را نیز در نظر گیرند. در نتیجه دولت‌ها تنها نسبت به توانمندی سایر دولت‌ها متمرکز می‌شوند، از این رو برای کسب قدرت به رقابت می‌پردازند و تا حد ممکن در صدد افزایش قدرت خود برمی‌آیند (Glaser, 2010: 23).

^۱. anarchic

رئالیست‌های تهاجمی بر این اعتقادند که معمای امنیت و دست یافتن به آن جنگ را میسر می‌سازد، جنگ و سیاست دو روی یک سکه هستند. بر اساس این نظریه به بررسی بحران اوکراین و پیامدهای حاصل آن در کوتاه مدت و بلند مدت خواهیم پرداخت.

۳. سیاست خارجی نوین روسیه

پس از فروپاشی شوروی و روی کار آمدن روسیه جدید سیاست خارجی روسیه به شکل کامل تغییر کرد. در پی فروپاشی شوروی و جانشین شدن کشور جدید روسیه، روسیه با تغییر سیاست خارجی مواجه شد. سیاستی که نه روشن و نه فراگیر است. تعریف سیاست خارجی روسیه و حتی تشخیص آن هم کاری دشوار است. سیاست خارجی روسیه به شدت با سیاست خارجی شوروی متفاوت است. چراکه روسیه جدید هم از لحاظ استراتژیک و هم از لحاظ دولت-ملت بودن و هم با از بین رفتن مارکسیسم^۱ و لنینیسم^۲ و تغییرات چشمگیر در اقتصاد و نیروهای نظامی با شوروی تفاوت دارد. پس، از آنجایی که همه چیز تغییر کرده است؛ جای تعجبی نیست که سیاست خارجی نیز تغییر کرده باشد. ورود روسیه به هزاره جدید با تغییرات کیفی در سیاست داخلی و خارجی همراه بوده است.

تشکیل دومای جدید پس از انتخابات پارلمانی دسامبر ۱۹۹۱ و انتخاب ولادیمیر پوتین^۳ به‌عنوان رئیس‌جمهور در سال ۲۰۰۰، زمینه را برای مدت طولانی یک سیاست خارجی نوین با ثبات فراهم کرد. ثبات سیاسی، که به روسیه جدید این امکان را می‌دهد تا یک برنامه توسعه استراتژیک بلند مدت را برای ملت و کشور در نظر بگیرد. اولین سیاست خارجی جدید روسیه را می‌توان در همکاری و ادغام با غرب مشاهده کرد، تصمیمی که رهبران غربی به‌همراه رهبران جدید روسیه در جهت همکاری دو طرف اتخاذ کردند و آن چیزی نبود جز کاهش تسلیحاتی که در طول چهار دهه هر دو طرف انباشته بودند. این اقدام آغاز حرکت روسیه جدید از لحاظ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی به سمت غرب بود.

فروپاشی شوروی و استقلال رسمی مناطق جدا شده از شوروی باعث بی‌ثباتی‌های جدید در جنوب روسیه شد. به‌طوری‌که جنگ قفقاز، مداخلات روسیه در گرجستان، ارمنستان، تاجیکستان و لشکرکشی خونین ارتش روسیه در چچن با روح سیاست خارجی روسیه جدید هم‌خوانی نداشت. فعالیت نظامی روسیه با انتقادات قابل توجه غرب مواجه شد. دولت‌های غربی فراتر از انتقاد رفتند. آن‌ها برنامه‌هایی را برای گسترش اتحاد نظامی جنگ سرد خود، سازمان آتلانتیک شمالی (ناتو)، را به وسیله بساری از کشورهای اروپای مرکزی که زمانی بخشی از پیمان ورشو که تحت تسلط

^۱. *Marxism*

^۲. *Leninism*

^۳. *Vladimir Putin*

شوروی بودند، اعلام کردند. نخبگان سیاسی روسیه این اقدام را در بهترین حالت به‌عنوان نشانه‌ای از بی‌تفاوتی نسبت به حساسیت‌های روسیه و در بدترین حالت آغاز کارزاری برای حذف، منزوی کردن و تحقیر روسیه جدید تلقی کردند (Kreutz, 2010:10).

سیاست خارجی روسیه در سال‌های اخیر نسبت به دو دهه اول پس از استقلال، قاطعانه‌تر شده است. کرملین با جنگ سال ۲۰۰۸ در گرجستان، تصرف کریمه در سال ۲۰۱۴ و مداخله در شرق اوکراین و استقرار نیروها در سال ۲۰۱۵ در جنگ داخلی سوریه، بسیاری را غافلگیر کرد. پشتوانه این قاطعیت بیش‌تر، اجماع فزاینده‌ای در میان تحلیلگران، محققان و مقامات روسی است که روسیه باید نقش بزرگ‌تری در جهان ایفا کند، جایی که مسکو آزاد است تا بر اساس منافع خود عمل کند بدون این‌که به دیگران وابسته باشد و در آن هیچ موضوع جهانی وجود نداشته باشد. این در حالی است که بسیاری از مناطق پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی هم‌چنان کانونی برای سیاست خارجی روسیه است، و منافع روسیه و سیاست خارجی آن‌ها دخیل در سیاست خارجی نوین روسیه می‌باشد (Friedman, 2006).

رهبران و سیاست‌گذاران روسیه اغلب سیاست خارجی روسیه را به دو هدف اساسی «تمایل روسیه به نفوذ جهانی» و «افزایش رشد اقتصادی» توصیف می‌کنند، تا حدی که این دو هدف در بازتاب رویکردهای روسیه به شکل کامل مشهود است (Fedorov, 2006). اما آشفتگی‌های اقتصادی و سیاسی سال ۲۰۱۱ روسیه نشان داد که نظام بین‌الملل همیشه و به سرعت در حال تحولات پیچیده و در حال رشد است و چالش‌هایی را ایجاد می‌کند که نه تنها سیاست‌گذاران را غافلگیر می‌کند، بلکه از توانایی آن‌ها برای تولید کافی فراتر می‌رود. روسیه در تلاش است تا خود را با این تغییرات شتاب‌دهنده تطبیق دهد (Yermakov, 2011).

در سیاست خارجی جدید پوتین، او به‌جای پاسخگویی به افکار عمومی، به‌دنبال شکل دادن به افکار عمومی است و این کار را با موفقیت زیادی به انجام رسانده است. تصمیم‌گیری در کرملین بسیار متمرکز و امکان نفوذ نخبگان از بین رفته است. هم‌چنین پوتین در سیاست خارجی خود تلاش می‌کند تا مفهوم چندجانبه‌گرایی^۱ را به‌جای چند قطبی در ادبیات راهبردی بین‌المللی تقویت نماید. چراکه در یک فضای چند جانبه‌گرا فرصت برای نقش آفرینی روسیه بیش از گذشته خواهد بود. وی در این راستا فضای نوینی برای همکاری با ائتلاف غرب و سازو کارهای فرا‌آتلانتیکی برای دستگاه‌های تصمیم‌ساز راهبرد روسیه، بازتعریف کرده است. شاهد بر این مدعا را می‌توان در قضیه سوریه دید. هنگامی که در سال ۲۰۱۳ ایالات متحده آمریکا، سوریه را به اتهام استفاده از سلاح شیمیایی بر علیه مخالفان خود تهدید به هجوم موشکی نمود و روسیه به‌طور جدی در مقابل آمریکا ایستاد (Tsygankov, 2013).

^۱. Multilateralism

نمای مشروعیت، که پوتین عموماً آن را برای اثربخشی رویکرد خود مهم می‌داند، محدودیتی برای اقدامات کرملین در سطح جهانی ایجاد کرده است. کرملین تهاجم خود را در شرق اوکراین در سال ۲۰۱۴ در «مرز اطلاعاتی» خود متوقف کرد بدون این که آشکارا متعهد به یک حمله نظامی تمام عیار در اوکراین باشد. کرملین قصد داشت شش منطقه در اوکراین را تصرف کند، اما تنها توانست بخش‌هایی از دو منطقه را تا حدی ایمن کند، زیرا کرملین حمایت زیادی از ایده «جهان روسیه»^۱ را در میان جمعیت اوکراین نتوانسته بود برآورده کند. این عدم حمایت، پوشش اطلاعاتی لازم برای تصرف مناطق دیگر را از کرملین سلب کرد. در نتیجه پوتین مجبور شد حداقل برای مدتی هدفی کم‌تر از آنچه که در ابتدا برای دستیابی به آن برنامه‌ریزی کرده بود بپذیرد (Mattis, 2018).

سیاست خارجی روسیه پس از بحران اوکراین دچار تغییرات و تحولات پیچیده‌ای در سطح بین‌المللی شده است، به طوری که روابط روسیه با غرب با بیگانگی و تقابل مشخص می‌شود. کشورهای پس از شوروی، روسیه را در بدترین حالت یک قدرت متخاصم و در بهترین حالت یک شریک عمل‌گرا می‌دانند که حداکثر عناصر ادغام را می‌پذیرد. انقلاب اوکراین در سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۴ ناشی از تمایل نخبگان اوکراینی تحت حمایت غرب برای قطع روابط بین کیف و مسکو بود. بنابراین روسیه شرکای استراتژیک خود را نه تنها در غرب، بلکه در همسایگی خود نیز از دست داده است. روسیه از نظر ژئوپلیتیکی، منزوی و در عین حال آزاد است. روسیه مدرن دارای نقاط ضعف و آسیب‌پذیری بسیاری است. اقتصاد روسیه از بسیاری از کشورهای دیگر عقب مانده است. توانایی‌های علمی و فنی روسیه که زمانی جزو قدرتمندترین‌های جهان بود، با شرایط پیش آمده در نوآوری‌های علمی و فنی عقب‌تر است. با این حال روسیه همچنان قادر است در سطح جهانی فکر و عمل کند. سیاست خارجی روسیه پس از شوروی از دیرباز با عدم تطابق ابزارها و اهداف مشخص شده است (Trenin, 2019).

در نتیجه، مسکو در عمل دائماً به اقدامات مخالفان واکنش نشان می‌دهد و بر حرکات تاکتیکی تمرکز می‌کند. این رویکرد برخی از پیروزی‌ها را ممکن ساخته است، اما همچنین عامل اصلی بحران کنونی در روابط روسیه و غرب و سایر کشورهای پس از فروپاشی شوروی به‌طور کلی و فاجعه ژئوپلیتیک ۲۰۱۴ به‌طور خاص است (Putin, 2013). رهبران روسیه (رهبران آینده این کشور)، باید وضعیت ژئوپلیتیکی خود و فهرستی از اهداف سیاست خارجی مسکو و راهبردهای خارجی منسجم این کشور را مورد ارزیابی قرار دهند. البته بازگرداندن روسیه به‌عنوان یک قدرت بزرگ یک هدف استراتژیک بزرگ است که پوتین در سیاست خارجی خود در پی تحقق آن است (Hill, 2015: 42-61).

روسیه برای دستیابی به اهداف خود و بازگرداندن قدرت جهانی روسیه، بیش‌تر خواهان صلح در منطقه و نظام بین‌الملل می‌باشد. چراکه تاریخ این موضوع را با اثبات رسانده است که دوره‌های بین

جنگ به ندرت دوره‌های صلح هستند، بلکه دوره‌های درگیری‌های کوچک‌تر هستند. جنگ‌های کوچک کاتالیزورهایی^۱ برای تغییر هستند که بهترین مبتکران و مجریان را به تصور و آماده شدن برای درگیری‌های آینده سوق می‌دهد (Boot, 2009).

زمان صلح گاهی اوقات شیوه‌های جدید، چالش برانگیز و بدیع جنگ را تولید می‌کند. حتی کشورهایی که فاقد منابع لازم برای مدرنیزاسیون گسترده هستند، می‌توانند از دوره‌های بین جنگ برای آزمایش و یادگیری استفاده کنند. روسیه اکنون به شدت در حال آزمایش مفاهیم و تکنیک‌های جدید در جنگ‌های کوچک، درگیری‌های برون مرزی و بحران‌های داخلی است. روس‌ها بر اساس تجربیات خود در جنگ با سوریه و اوکراین فعالیت‌های درس‌آموزی گسترده‌ای را انجام داده و دائماً تئوری، دکتین، سازمان و عمل خود را بر اساس این درس‌ها به‌روز می‌کنند (Rosen, 2014).

تلاش‌های پوتین از سال ۲۰۱۴ برای جبران ضعف‌های موقعیت روسیه و پیشبرد اهدافش بر ایجاد فضای اطلاعاتی جهانی مطلوب برای روسیه متمرکز شده است. رشد ردپای نظامی روسیه به روشی هدفمند که فرصت‌های نامتقارن را برای تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری فراهم می‌کند. پیله کردن روسیه در شبکه‌ای از ائتلاف‌ها و سازمان‌های بین‌المللی برای تقویت قدرت محدود روسیه؛ تنوع بخشیدن به ابزارها و ابزارهای نفوذ و براندازی روسیه؛ گسترش نفوذ روسیه در تئاترهای پیرامونی؛ و تحکیم قدرت در داخل روسیه. تمایل غرب به نادیده گرفتن فعالیت‌های بی‌اهمیت روسیه فرصت بزرگ دیگری برای پوتین است. به‌طور کلی کرملین شرایطی را برای دستاوردهای استراتژیک تعیین می‌کند (Kagan et al, 2019).

پوتین برای پیشبرد تلاش‌های بزرگ‌تر خود، آمادگی پذیرش ضرر و زیان را نشان داده است. ابزار کرملین برای پیگیری این اهداف برای حمایت از آن‌ها طراحی و بهبود می‌یابد، حتی اگر اجرای آن‌ها اغلب ناکارآمد، ضعیف هماهنگ و حتی غیرمولد باشد (Bogayova et al, 2019).

۴. ریشه‌های جنگ اوکراین و روسیه

برای درک بهتر ریشه‌های این اختلافات درونی و البته اختلاف میان دو کشور روسیه و اوکراین باید نگاهی تاریخی به وقایع جنگ دوم جهانی ببینیم. با شروع جنگ دوم، اوکراین از سال ۱۹۴۱ تا ۱۹۴۴ به اشغال آلمان نازی درآمد اما این اشغال نظامی از منظر بسیاری از مردم اوکراین به‌گونه‌ای آزادی از چنگال دیکتاتوری بی‌رحم به نام استالین تفسیر شد و نیروهای نازی به‌عنوان نیروهای آزادی بخش مورد استقبال بخشی از مردم اوکراین قرار گرفتند (Wilson, 2014: 100).

¹. the catalyst

در نهایت در سال ۱۹۹۱، پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در تاریخ ۲۳ آگوست، اوکراین اعلام استقلال نمود و به سرعت به سمت ایده‌های غربی هم‌چون مالکیت خصوصی، بازار آزاد و رقابت تجاری حرکت کرد. فلاکتی که مردم اوکراین در نتیجه سیاست‌های کمونیستی تجربه کرده بودند حتی تا سال‌ها پس از فروپاشی شوروی نیز دست از گریبان آنان بر نداشت و شاید همین مسئله البته در کنار نبود آزادی‌های اساسی بشر تحت سیطره حکومت خودکامه کمونیستی، ریشه‌های نفرت عمیق گروهی از مردم این سرزمین را نسبت به همسایه شرقی خود توجیه نماید(95:2016, Charap, et al).

از سال ۱۹۹۴ و با شروع ریاست جمهوری لئونید کوچما^۱، اوضاع اقتصادی رو به بهبود نهاد. کوچما که خود از سیاستمداران نزدیک به شوروی تلقی می‌شد و در شرق اوکراین مورد تأیید طیف وسیعی از طرفداران شوروی بود با اقدامات مثبت اقتصادی خود توانست نظر مردم غرب اوکراین را نیز به خود جلب نماید و به‌طور کلی تر موفق شود تا موازنه‌ای منطقی میان شرق و غرب ایجاد نماید که ارمغان آن برای مردم اوکراین آغاز رشد اقتصادی بود(Kolayi, 1385:133).

همواره دو نقطه اساسی اختلاف میان طرفداران شرق و غرب در اوکراین وجود داشته و این نقاط اختلاف یکی مسئله عضویت در ناتو و دیگری عضویت در اتحادیه اروپا بوده است. سیاستمداران طرفدار روسیه هم‌چون ویکتور یانوکویچ^۲ که با حرکت اعتراضی مردم اوکراین موسوم به انقلاب نارنجی در سال ۲۰۰۴ از ریاست جمهوری برکنار گردید از طرفداران عدم عضویت در ناتو و اتحادیه اروپا هستند(Hajiani and Heydari, 1387: 86).

دومین حرکت مردمی بزرگ در اوکراین بعد از انقلاب نارنجی، حرکت اعتراضی سال ۲۰۱۴ بود که این بار نیز بر علیه ویکتور یانوکویچ که در آن زمان مجدداً ریاست جمهوری اوکراین را بر عهده داشت شکل گرفت که منجر به روی کار آمدن خانم یولیا تیموشنکو^۳ گردید(Kurian, 2007:24). متعاقب این حادثه دولت روسیه دست به اشغال شبه جزیره کریمه که دارای بافت جمعیتی روس تبار می‌باشد زد و در یک همه پرسی بحث برانگیز اعلام نمود که ۹۶٪ از مردم کریمه با الحاق به روسیه موافقت نموده‌اند.

پس از اتفاقات سال ۲۰۱۴ و اشغال منطقه کریمه، حمایت روسیه از جدایی طلبان شرق اوکراین شکلی علنی تر و جدی تر به خود گرفت. روسیه بارها اعلام نموده بود حضور نظامی ناتو را در نزدیکی مرزهای خود تحمل نخواهد کرد و در برابر نزدیکی روزافزون دولت کی اف به غرب منفعل نخواهد بود. با تشدید حمایت‌های روسیه از جدایی طلبان شرق اوکراین، وضعیت در این کشور به مرحله‌ای بحرانی رسید که نتیجه آن آوارگی بیش از یک میلیون نفر و مرگ حدود ۲۶۰۰ تن بود.

¹. Leonid Kuchma

². Viktor Yanukovich

³. Yulia Tymoshenko

متعاقب ادامه این وضعیت، در آخرین ماه سال ۲۰۱۴، پارلمان اوکراین رأی به الحاق این کشور به ناتو را صادر نمود (Kapeller, 2014: 109).

در مورد علل اهمیت اوکراین برای روسیه غیر از مسائل ژئوپولیتیک، باید به مسائل اقتصادی نیز توجه ویژه کرد. اوکراین بزرگ‌ترین کشور اروپاست و دارای معادن ارزشمند بسیاری است بگونه‌ای که از این نظر در اروپا کم‌نظیر است. همچنین این کشور دروازه ورود انرژی به اروپاست و یکی از مهم‌ترین مناطق استراتژیک در کل جهان است. بخش قابل توجهی از کل انرژی مصرفی اروپا از طریق اوکراین وارد می‌شود (Amir Ahmadian, 1384: 56). از دید روسیه یکی از دلایل مهم تصمیم برای این اقدام، بحث نگرانی از عضویت احتمالی اوکراین در ناتو بوده است، موضوعی که خط قرمز مسکو محسوب می‌شد (Kapeller, 2014: 109).

همچنین روسیه نگران بود فرصت برای تهاجم نظامی با گذشت زمان و تقویت تدریجی وضعیت دفاعی اوکراین مشکل‌تر شود، لذا شرایط را برای این تهاجم در برهه‌ی کنونی مناسب دید. مسکو حق و سهمی را برای خود در سرزمین‌های شوروی سابق قائل است که توجیه‌گر مداخله کرملین محسوب می‌شود. شاید آشکارترین جلوه عملیاتی دکترین مونروئه روسی^۱، واکنش مسکو به گسترش انقلاب‌های رنگی در منطقه در سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ باشد. روسیه در این زمینه با نادیده گرفتن نارضايتی‌ها از دخالت خود در امور داخلی کشورهای منطقه از انتخابات اوکراین گرفته تا کاربرد تسلیحات در برخی دیگر از کشورهای مستقل مشترک‌المنافع، تحولات پیرامون خود را ناشی از دخالت خارجی در منطقه نفوذ به «دموکراسی مستقل» روسیه و تحریک خارجی توصیف نمود و با اعلام الگوی جدیدی از آن واکنش نشان داد (Skak, 2010: 146).

با این حال بدون وجود جمعیت قابل توجه روس‌تباران جدایی طلب در شرق اوکراین، روسیه نمی‌توانست به این سادگی بهانه‌ی لازم را برای این تهاجم به‌دست آورد؛ تنش میان روسیه و اوکراین در سال‌های اخیر رو به افزایش قابل ملاحظه‌ای نهاد و نهایتاً منجر به تصمیم دولت روسیه برای حمله نظامی به اوکراین شد. از نگاه مسکو، نقش واشنگتن در تضعیف بازیگری روسیه در منطقه و تشویق دولت‌های پیرامون روسیه به پیوستن به نهادهای غربی، مانعی در راه روابط دو جانبه‌ی کرملین و کاخ سفید به شمار و عاملی در ایجاد سیاست‌های جدید کرملین شده است (Kanet, 2010: 21- 215).

تصمیمی که البته از هفته‌ها پیش از آغاز عملیات نظامی در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ از طرف بسیاری پیش‌بینی شده بود و متعاقب به رسمیت شناختن جمهوری‌های خودخوانده شرق اوکراین توسط روسیه صورت گرفت. این اقدام، علی‌رغم قابل پیش‌بینی بودن، شوک بزرگی را به کل جهان و

¹. The Russian Monroe Doctrine

مخصوصاً قاره اروپا وارد نمود. این اولین تهاجم نظامی پس از ۷۷ سال به قاره اروپا محسوب می‌شود و هنوز هم به‌طور دقیق مشخص نیست فرجام آن به کجا ختم خواهد شد.

چیزی که قطعی به‌نظر می‌رسد آن است که دولت‌های اروپایی و همچنین ایالات متحده در کم‌ترین واکنش‌های پیش‌بینی شده، دست به اعمال تحریم‌های گسترده بر علیه روسیه خواهند زد، تحریم‌هایی که باید به‌صورت یک‌جانبه و چند جانبه اعمال گردند و در هیچ صورتی امکان اعمال آن‌ها از طریق ساز و کار مطرح شده در ذیل فصل هفتم منشور ملل متحد به علت اعمال حق وتو از سوی روسیه وجود ندارد. همین امر البته موجبات نگرانی‌های عمیق‌تر جامعه بین‌المللی را فراهم نموده است زیرا اختلافی چنین عمیق میان اعضای شورای امنیت زنگ خطری جدی برای بقای سازمان ملل و در نگاهی کلی‌تر، صلح جهانی است. در حال حاضر شرایط بگونه‌ای است که نمی‌توان پیش‌بینی دقیقی از نتایج تجاوز نظامی روسیه به اوکراین داشت اما آن‌چه که به نظر از میان اظهارات مقامات رسمی اروپایی و امریکایی به گوش می‌رسد تمایل به برخوردی شدید، متناسب و البته کنترل شده است به‌گونه‌ای که امکان شعله‌ور شدن آتش جنگ خانمان سوز دیگری را فراهم ننماید.

۵. تأثیر جنگ اوکراین و روسیه بر تحولات داخلی

بحران اوکراین که برگرفته از نبرد خونین نظامی در شرق اوکراین می‌باشد، در این راستا، اقدام روسیه در الحاق شرق اوکراین به خاک خود موجب تشدید تنش در روابط مسکو و غرب شده و روابط دو طرف را به پایین‌ترین سطح پس از جنگ سرد تنزل داده است. بر این مبنای تأثیر بحران بر روسیه بیش‌تر و بلندمدت است که می‌تواند بر اقتدار مرکزی، کل سیستم سیاسی اجتماعی، مدل توسعه اقتصادی و ایدئولوژی ملی این کشور تأثیر گذاشته و باعث تغییر شکل آن‌ها گردد (Bagherzadeh Doghi Kalai, 2020).

بحران اوکراین، همانند اغلب جنگ‌ها، دو طرف اصلی منازعه یعنی روسیه و اوکراین اولین و اصلی‌ترین تأثیر پذیرندگان جنگ جاری محسوب می‌شوند. با هر معیاری به ارزیابی منازعه کنونی بپردازیم و هر سرشت و سرنوشتی برای آن متصور شویم، فردای جنگ کنونی، روسیه و اوکراین به دو کشور از هم بیگانه تبدیل شده و هیچ‌گاه به دوران «کشورهای دوست و برادر» رجعت نخواهند کرد. هر چند نتیجه پایانی این نبرد و نحوه ختم جنگ و تعیین معادله و نسبت غالب - مغلوب، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل و محتوای مناسبات دو کشور و ملت روسیه و اوکراین خواهد داشت. نتیجه نهایی و پیامد جنگ اوکراین به‌طور مستقیم بر سرشت و سرنوشت روسیه تأثیر تعیین‌کننده خواهد داشت.

در سه سده‌ی اخیر همواره جنگ‌ها مبداء تحول اساسی در ماهیت قدرت و سرشت دولت در روسیه بوده‌اند. فروپاشی نظم امپراطوری و سقوط رومانوف‌ها^۱ در سال ۱۹۱۷ میلادی نتیجه مستقیم جنگ جهانی اول بود، همان‌طور که از دل جنگ جهانی دوم اتحاد جماهیر شوروی در قامت یک ابرقدرت جهانی ظهور یافت و بر پیکربندی نظام بین‌الملل و مناسبات قدرت جهانی در قالب نظم دو قطبی تأثیر گذاشت و همین ابرقدرت در سال ۱۹۹۱ میلادی بواسطه تبعات و پیامدهای جنگ سرد و البته جنگ افغانستان فرو پاشید (Yurgens, 2014: 40-42). از این رو، اغراق نیست چنان‌چه نتیجه جنگ اوکراین را در سرشت و سرنوشت دولت - ملت روسیه و به‌خصوص آینده نظام سیاسی حاکم بر این کشور تعیین کننده بدانیم.

با هر سرشت و سرنوشتی تقریباً آن‌چه با اطمینان می‌توان گفت این است که بحران و جنگ اوکراین، پایانی بر سه دهه مغالزه و معانقه و تعارفات سیاسی میان غرب با روسیه بود. اخراج از جغرافیای سیاسی اروپا و مرزبندی شفاف میان غرب سیاسی و ارزش‌های لیبرال دموکراسی آن با روسیه به‌عنوان دشمن نظم لیبرالی؛ تقریباً حتمی است. سه دهه تلاش روسیه برای شناساندن این کشور به‌عنوان یک کشور «خودی» در نظم لیبرالی غربی ناکام ماند. با جنگ اوکراین، می‌توان با اطمینان گفت روسیه در صورت شکست در این چنگ دیگر در اروپا و جهان غربی جایی نخواهد داشت. سرشت و سرنوشت دولت - ملت اوکراین در فردای جنگ، نیز عمیقاً به خروجی و محصول جنگ کنونی وابسته است و می‌تواند طیفی از فروپاشی، تجزیه سرزمینی، انقیاد، یا (با درجاتی کم‌تر محتمل) حفظ تمامیت ارضی و استقلال سیاسی و تبدیل به خاکریز اول غرب در مقابل روسیه را در بر گیرد.

آینده اوکراین نه در فردای جنگ که با آغاز نبرد و تهاجم نظامی روسیه رقم خورده است. حال دیگر می‌توان با اطمینان خط فراغ و جدائی کی‌یف - مسکو را مشاهده کرد. اگر زمانی این دو در کنار هم اولین دولت اسلاوی موسوم به کیوان روسی را در قرن نهم میلادی شکل دادند و به تعبیر پوتین، کی‌یف مبداء و مادر امپراطوری اسلاوی - ارتدوکسی در تاریخ بوده، امروز کی‌یف به نمادی از مقاومت و مقابله با امپراطوری روسی و به خط مقدم تقابل غرب مسیحی با شرق روسی ارتدوکسی تبدیل شده است.

بحران اوکراین علاوه بر موارد ذکر شده اثراتی چون اقتصادی، سیاسی، امنیتی و انسانی را نیز در بر خواهد داشت. چنان‌چه اوکراین از دست برود، امپراتوری روسیه از دست خواهد رفت و پوتین رویاهای خود را برای بنای دوباره روسیه‌ای بزرگ‌تر بر باد رفته خواهد دید. اوکراین با ارزش‌ترین عامل در تحقق این رؤیا است و به انگاره روسیه بزرگ‌تر تجسم می‌بخشد. نتیجه این پیکار تا حد زیادی به مناسبات روسیه و اتحادیه اروپا در فضای اقتصادی ارتباط خواهد داشت. شاید کلیت مسأله

¹. The Romanovs

بنای دوباره روسیه بزرگ‌تر، راه دیگری برای ایجاد اروپایی بزرگ‌تر باشد که همگان از آن استقبال خواهند کرد (Mcfaul et al, 2014: 222).

۶. تأثیر بحران اوکراین در نظم بین‌الملل

در بحث اهمیت بحران اوکراین بر نظم بین‌الملل تحولات منطقه‌ای از اهمیت بیش‌تری برخوردار است. این سؤال مطرح است که چرا بحران اوکراین در سال ۲۰۲۲ را باید نوعی جهت‌گیری جدید در سیاست‌های بازیگران نظام بین‌الملل قلمداد نمود؟ اولین و مهم‌ترین پاسخ نوع کنش‌گری روسیه و بعد از آن واکنش بازیگران بزرگ به‌ویژه آمریکا و اروپا به بحران است. رویکرد روسیه برای انتخاب جنگ در اوکراین برای کسب اهداف و منافع علی‌رغم چندین دور مذاکرات با رهبران اروپا نشان از این دارد که پوتین از طریق مذاکره و گفتگو با اوکراین، اروپا و آمریکا امیدی به کسب دستاورد ندارد. بنابراین نه فقط تاکتیک و قواعد بازی را قبول ندارد بلکه درصدد است زمین بازی و ماهیت بازی را تغییر دهد (Stephen M. Walt Mar. 08, 2022).

پوتین به‌جای آن که در زمین بازی اروپا و آمریکا که حاصل نظم پسا جنگ سرد است بازی کند خود بازی جدیدی را تعریف و اروپا و آمریکا را تهدید کرد که نباید بازی جدید روس‌ها را بر هم بزنند و گرنه با پاسخ سخت روسیه مواجه خواهند شد. در هیچ یک از بحران‌های قبلی که روسیه طی سال‌های اخیر وارد شده بود این شاخص وجود ندارد. در جنگ گرجستان در سال ۲۰۰۸ که بسیار مقطعی بود عمده‌تاً حمایت از منطقه اوستیایی جنوبی^۱ و آبخازیا^۲ مورد نظر بود و ابعاد جنگ بسیار محدود تلقی می‌شد.

در بحران سوریه ورود روسیه در حمایت از بشار اسد اگرچه با مخالفت غرب مواجه بود اما اسد مهره غرب نبود بنابراین با واکنش چندانی از سوی غرب مواجه نشد علاوه بر اینکه خود آمریکا نیز در شمال سوریه به‌عنوان کنش‌گر ذی‌نفع به حساب می‌آمد. بنابراین تعریف بازی جدید و تهدید سایر بازیگران برای عدم واکنش در بر هم زدن بازی از طرف روسیه، مهم‌ترین شاخصی است که می‌توان به‌عنوان تأثیر بر نظم بین‌الملل از آن یاد کرد (Lukin, 2014: 200).

دو نکته در این زمینه باقی می‌ماند که به هم مرتبط هستند اول این که روسیه چقدر می‌تواند این شیوه بازی را دنبال کند؟ پاسخ به این سؤال ریشه در پاسخ به سؤال دوم دارد و آن این است که واکنش بازیگران غربی (آمریکا و اروپا) به این بازی جدید روسیه چیست؟ نکته مهم در بحران اوکراین این است که حمله روسیه به اوکراین فقط نقض قاعده و نظم موجود بین‌الملل نیست بلکه مهم‌تر از آن به چالش کشیدن هویتی است که غرب درصدد حاکم کردن آن بر این کشور و

^۱. South Ossetian

^۲. Abkhazia

کلاً اروپای شرقی است. شاید اگر روسیه در این مقطع زمانی به کشوری بی طرف دیگر حمله می کرد فقط نقض قاعده نظم بین المللی محسوب می شد و چالشی برای هویت غرب به حساب نمی آمد (Walker, 2015: 11). بنابراین باید به این سؤال توجه کرد که واکنش اروپا و امریکا به بازی جدید روسیه چه خواهد بود؟ آیا سریعاً واکنش نشان داده و روسیه را به بازی قبلی باز خواهند گرداند؟ یا واکنش آن ها به گونه ای خواهد بود که در میان مدت و بلند مدت روسیه را به بازی قبلی باز خواهند گرداند؟

۶-۱. سناریو اول

پوتین در همان روز اول جنگ در اوکراین اعلام کرد هر گونه واکنش نظامی غرب به اقدام روسیه در اوکراین با پاسخ سخت مواجه خواهد شد. این تهدید نه تنها برای غرب جدی تلقی شد بلکه سؤال برای غربی ها این بود که پاسخ نظامی به اقدام روسیه چگونه خواهد بود؟ آیا اساساً پاسخ نظامی، به جنگ طولانی منجر نخواهد شد؟ آیا در صورت مداخله نظامی، جنگ هسته ای بروز نخواهد کرد؟ همه این پاسخ ها امریکا و اروپا را به این نتیجه متقاعد کرد که در حال حاضر هزینه های سناریو اول بسیار بیش تر از فواید حاصله خواهد بود. بنابراین به سراغ گزینه دوم رفتند.

۶-۲. سناریو دوم

ارزیابی از عواقب سنگین جنگ نظامی، غرب را به بازداشتن روسیه در میان مدت و دراز مدت نه از طریق سلاح نظامی بلکه از ابزار سلاح اقتصادی متقاعد کرد. در حال حاضر این گزینه روی میز غربی ها قرار داشته هر چند در خصوص نحوه و میزان آن بحث ها در جریان است. از منظر غرب در حال حاضر این اقدامات بهترین واکنش نسبت به اقدامات روسیه محسوب می شوند. موضوعی که در این جا اهمیت دارد نتیجه استفاده از سناریو دوم است. آیا با فشارهای سخت اقتصادی، روسیه متقاعد به بازگشت به مرزهای قبلی اوکراین خواهد شد یا حداقل بخشی از خاک اوکراین را به صورت مناطق خودمختار در اختیار خواهد گرفت و در مقابل همه تحریم ها مقاومت و حاضر به عقب نشینی از اوکراین نخواهد شد (Bugayova et al, 2020).

با توجه این که اعمال تحریم به عنوان گزینه غرب در برابر روسیه مطرح شده است، چهار سناریو اصلی در خصوص آینده بحران اوکراین و تأثیرگذاری آن بر نظم بین الملل بر اساس دو پیشران بازگشت روسیه به مرزهای قبلی یا تداوم اشغال اوکراین و تحقق بی طرفی یا عدم تحقق بی طرفی اوکراین قابل ترسیم خواهد بود:

۶-۲-۱. سناریو بازگشت به مرزهای قبلی اوکراین - تحقق بی طرفی اوکراین

در این سناریو فرض می‌شود که اعمال تحریم‌ها تأثیر چندانی بر روی نظام اقتصادی و سیاسی روسیه نخواهد داشت، بنابراین حداقل برای این که روسیه به مرزهای قبلی بازگردد، بهتر است غرب کوتاه آمده و بی طرفی اوکراین را تضمین کند به شرط آن که روسیه به مرزهای قبلی بازگردد. در این سناریو نظم بین‌الملل تقریباً تضعیف شده تلقی می‌گردد زیرا روسیه به هدف خود دست پیدا کرده است هر چند در ظاهر می‌پذیرد که این نظم را دنبال کند.

۶-۲-۲. سناریو بازگشت به مرزهای قبلی اوکراین - عدم تحقق بی طرفی اوکراین

در گزینه دوم تأثیر فشارهای اقتصادی بر روسیه آن‌چنان خواهد بود که حاکمان روسیه ترجیح خواهند داد بدون این که خواسته‌شان در اوکراین محقق شود به مرزهای قبلی بازگردند. در این سناریو نظم قبلی نه تنها تضعیف، بلکه تقویت هم خواهد شد و برای سایر بازیگران نظام این عبرت آموزی را خواهد داشت که به دنبال تغییر نظم موجود نباشند.

۶-۲-۳. سناریو عدم بازگشت به مرزهای قبلی اوکراین - تحقق بی طرفی اوکراین

در این سناریو روسیه به هدفش دست پیدا کرده و بازی جدید روسیه علی‌رغم عدم رغبت غرب محقق شده است. این سناریو نشانگر تزلزل در نظم قبلی، تضعیف غرب و اهمیت بازیگری روسیه خواهد بود بازی که رهبران کمونیست در نظم پس از جنگ جهانی دوم نیز تعریف کردند و نزدیک به ۴۵ سال آن را دنبال نمودند. این سناریو در صورت محقق شدن می‌تواند زمینه‌ساز تحولات بعدی در نظم بین‌الملل باشد بدین معنا روسیه تلاش خواهد کرد تغییر را که در اوکراین رقم زده است به سایر کشورهای اروپایی هم گسترش دهد که خود آغازگر تحولات جدیدی خواهد بود.

۶-۲-۴. سناریو عدم بازگشت به مرزهای قبلی اوکراین - عدم تحقق بی طرفی اوکراین

این سناریو تقریباً تداوم جنگ است. زیرا نه روسیه حاضر به عقب‌گرد و بازگشت از اوکراین است نه این که غرب تضمینی مبنی بر بی طرفی اوکراین به روس‌ها اهدا خواهد کرد. استمرار بحران و به نوعی تساوی نتیجه این بازی تلقی خواهد شد (Kortunov, 2020).

۷. تجزیه و تحلیل سناریوها

بحران اوکراین و نظم بین‌الملل از منظر غرب و روسیه نوعی بازی حاصل جمع صفر برد- باخت تلقی می‌شود چنان‌که سناریوهای ۶-۲-۳ که برای روسیه مطلوب‌ترین سناریو است برای غرب بدترین سناریو و همین‌طور بالعکس محسوب می‌شود.

سناریوهای تساوی از منظر روسیه و غرب استمرار بحران است بدون این‌که هیچ‌یک به دستاورد قابل ملاحظه‌ای رسیده باشند. این بدین معنا است که روسیه هم‌چنان در اوکراین حضور دارد و غرب هم با تشدید تحریم‌ها از مواضع خود مبنی بر پیوستن اوکراین به ناتو و اتحادیه اروپا عقب‌نشینی ننماید.

در کوتاه مدت و میان مدت محتمل‌ترین سناریو ۶-۲-۴ یا همان استمرار بحران اوکراین می‌باشد. اگر ارتش اوکراین نتواند ارتش روسیه را به مرزهای قبلی بازگرداند شرایط تحریم در کوتاه مدت تأثیرگذار نخواهد بود و روسیه هم از حرکتی که برای تغییر نظم دنبال کرده کوتاه نخواهد آمد.

برای روسیه سناریوهای ۶-۲-۳ و ۶-۲-۱ نشانگر تغییر نظام (بهترین دستاورد)، سناریو ۶-۲-۴ نشانگر استمرار تنش در نظم و سناریو ۶-۲-۲ نشانگر تداوم نظم قبل (شکست روسیه) قلمداد می‌شود و برای غرب سناریو ۶-۲-۲ به معنای تقویت نظم قبلی (بهترین دستاورد)، سناریو ۶-۲-۴ نشانگر استمرار تنش در نظم و سناریوهای ۶-۲-۳ و ۶-۲-۱ به معنای تغییر نظم (شکست غرب) تلقی می‌شوند.

تاریخ نشان داده است که ساختن یک نظم بین‌المللی با ثبات با قدرتی تحقیر شده و بدخواه در نزدیکی مرکز آن، به‌ویژه قدرتی به بزرگی و وزن روسیه، بسیار دشوار است. برای انجام این کار، غرب باید رویکرد انزوا و مهار مداوم را اتخاذ کند. پایین نگه داشتن روسیه و همراه ساختن ایالات متحده در چنین سناریویی به اولویت اروپا تبدیل خواهد شد، زیرا اروپا باید بار اصلی مدیریت روسیه منزوی را پس از جنگ شکست خورده در اوکراین به دوش بکشد. واشنگتن به نوبه خود می‌خواهد در نهایت بر چین تمرکز کند. چین، به نوبه خود، می‌تواند تلاش کند تا نفوذ خود را بر روسیه ضعیف تقویت کند - که دقیقاً به‌نوعی به بلوک‌سازی و تسلط چین منجر می‌شود که غرب می‌خواست در آغاز دهه ۲۰۲۰ از آن جلوگیری کند.

هیچ کس در داخل یا خارج از روسیه نباید بخواهد که پوتین در جنگ خود در اوکراین پیروز شود. بهتر است او بیازد. با این حال، شکست روسیه دلیل چندانی برای جشن گرفتن نخواهد داشت. اگر روسیه تهاجم خود را متوقف کند، خشونت‌ی که قبلاً بر اوکراین تحمیل شده آسیمی خواهد بود که برای نسل‌ها ادامه خواهد داشت. و روسیه تهاجم خود را به این زودی متوقف نخواهد کرد. ایالات متحده و اروپا باید بر بهره‌برداری از اشتباهات پوتین تمرکز کنند، نه تنها با تقویت اتحاد فرآتلانتیک و تشویق اروپایی‌ها به عمل بر اساس تمایل طولانی مدت خود برای حاکمیت استراتژیک، بلکه

همچنین با تأثیرگذاری بر چین با درس‌های ضمنی شکست روسیه: به چالش کشیدن هنجارهای بین‌المللی، مانند حاکمیت دولت‌ها، هزینه‌های واقعی را به همراه دارد و کشورهایی که به ماجراجویی نظامی مبادرت می‌ورزند را ضعیف می‌کند. اگر روزی ایالات متحده و اروپا بتوانند به احیای حاکمیت اوکراین کمک کنند، و هم‌زمان بتوانند روسیه و چین را به سمت درک مشترک از نظم بین‌المللی سوق دهند، بزرگ‌ترین اشتباه پوتین به فرصتی برای غرب تبدیل خواهد شد. اما قیمت فوق‌العاده بالایی خواهد داشت.

۸. آثار و پیامدهای کوتاه مدت

۸-۱. تأثیرات اقتصادی

هنوز خیلی زود است که بگوییم پیامدهای این درگیری به‌طور کامل چگونه آشکار خواهد شد، اما پیامدهای اقتصادی اولیه در حال حاضر احساس می‌شود. تحریم‌های اقتصادی غرب علیه روسیه و سیاست منزوی ساختن مسکو، شماری از فرایندهایی را که اقتصاد روسیه را تقویت می‌کند، معلق ساخته است. روسیه با کنار گذاشتن خود از دنیای غرب، در حال نابودی بخش مدرن و بیرونی اقتصاد خود است. این کشور که از سیستم مالی بین‌المللی کنار گذاشته شده و مشمول تحریم نسبی واردات آمریکا و اروپا از فناوری گرفته تا قطعات هواپیما است، در حال ورود به ماریپج تورم و رکود است.

آینده اقتصادی برای روسیه کاملاً بسته نیست. اگر توافق رضایت‌بخشی به سرعت حاصل شود، تحریم‌هایی که در حال حاضر بر قلب اقتصاد روسیه ضربه زده‌اند، می‌توانند برداشته شوند. در این صورت، شوک گذرا خواهد بود و اقتصاد بهبود می‌یابد. اما در صورت اشغال طولانی مدت اوکراین، اقتصاد روسیه برای همیشه منقبض می‌شود. در صورت عدم توافق نتیجه‌ای عکس به دست خواهد آمد. کمیسیون اروپا با تحریم‌های گازی و در مقابل قطع صادرات گاز روسیه به اروپا که یکی از بزرگ‌ترین خریدارهای گاز روسیه محسوب می‌شده است خود را در چالش اقتصادی فرو برده است که تأثیرات این تحریم و انزوای اقتصادی تأثیرات نامطلوبی در اقتصاد روسیه را در برخواهد داشت. مگر آن‌که با استفاده از دور زدن تحریم‌ها و دریافت امتیازاتی از اروپا در قبال صادرات مجدد گاز به اروپا خود را از تنگنای اقتصادی برهاند. در عین حال، واقعیت فاصله روسیه و غرب از حیث قابلیت‌های اقتصادی، نوع واکنش کرملین را نامتقارن می‌کند. تولید ناخالص داخلی اعضای ناتو و اتحادیه اروپا بیش از ۲۰ برابر تولید ناخالص داخلی روسیه است و لذا مسکو نه در پی مقابله به مثل، بلکه تحمیل هزینه‌هایی بر اوکراین و غرب است (chaney, 2022).

۸-۲. تأثیرات انسان دوستانه

بر اساس گزارش سازمان ملل متحد، بیش از یازده میلیون نفر تا کنون خانه‌های خود را در اوکراین ترک کرده‌اند: ۵,۳ میلیون نفر از آن‌ها به کشورهای همسایه رفته‌اند، در حالی که ۶,۵ میلیون نفر در حال حاضر در خود کشور در بحبوحه ادامه جنگ آواره داخلی هستند. آژانس کودکان سازمان ملل معتقد است که دو سوم کودکان اوکراینی آسیب دیده‌اند و مجبور به ترک خانه‌های خود شده‌اند. از زمان شروع جنگ، نیمی از اوکراینی‌ها شغل خود را از دست داده‌اند. فقط ۲ درصد توانستند درآمد موقت پیدا کنند. بسیار مهم است که سرمایه‌گذاری در آموزش مجدد و توسعه مهارت‌ها به بهبود این وضعیت کمک کند. کسانی که به کشورهای دیگر رفته‌اند، پس از ایمن شدن، حاضرند به کشور خود بازگردند. در این میان، اگر آن‌ها بتوانند روی دانش و فرهنگ تجاری خود سرمایه‌گذاری کنند، می‌توانند اقتصاد اوکراین را پس از جنگ تقویت کنند (Saez, 2022).

۹. تأثیرات بلند مدت بحران اوکراین

۹-۱. بحران جهانی غذا

اوکراین غذای کافی برای تغذیه ۴۰۰ میلیون نفر در سراسر جهان تولید می‌کند که شامل ۵۰ درصد روغن آفتابگردان جهان، ۱۰ درصد از عرضه جهانی غلات و ۱۳ درصد از ذرت جهانی است. در حال حاضر، تا ۳۰ درصد از مناطق زراعی در اوکراین به دلیل حمله روسیه امسال یا کاشته نمی‌شوند یا برداشت نمی‌شوند. علاوه بر این، زنجیره تامین از اوکراین به دلیل بسته شدن بنادر دریای سیاه و محدودیت توانایی حمل کالا از طریق مرزهای غربی مختل شده است.

به دلیل جنگ و به تبع آن، محاصره شهرها، کمبود بذر و کود، کشاورزان در تلاش برای ادامه کاشت هستند. اگر کشاورزان اکنون شروع به کاشت محصولات نکنند، عواقب فاجعه باری در پاییز به دنبال خواهد داشت. بازارها قبلاً واکنش نشان داده‌اند. قیمت گندم در سال گذشته تقریباً ۲۵ درصد افزایش یافته است. این امر منجر به یک مشکل عرضه می‌شود که بر دسترسی مردم در سراسر جهان به غذا تأثیر می‌گذارد. با توجه به وضعیت فعلی، اوکراین در چندین شهر مانند ماریوپول با بحران غذایی مواجه است و امکان وارد کردن منابع بیش‌تر وجود ندارد. این بحران غذایی بخشی از جنگ اقتصادی بزرگ‌تری است که تهاجم به اوکراین به راه انداخته است. این مشکل به اوکراین محدود نخواهد شد، بلکه سایر کشورهای اروپای شرقی را نیز تحت تأثیر قرار خواهد داد، زیرا قیمت‌ها در کوتاه مدت افزایش می‌یابد و کمبود در دراز مدت افزایش می‌یابد. به همین دلیل است که کشاورزان خرد در حال حاضر برای پرورش غذا در این فصل و تأمین نیازهای داخلی کشور نیاز به حمایت دارند. برای یک چشم انداز بلند مدت، شیوه‌های کشاورزی پایدار سبز باید ایجاد شود (Strubenhoff, 2022).

۹-۲. چالش‌های انرژی

تهاجم روسیه به اوکراین این پتانسیل را دارد که در درازمدت حرکت جهانی به سمت انرژی سبز را تسریع کند، اما در کوتاه مدت پیامدهای بزرگی بر قیمت انرژی و ساختارهای بازار خواهد داشت. اولاً، کشورها در حال کار بر روی طرح‌های اضطراری به‌عنوان پاسخی به کمبود نفت و گاز هستند. ایالات متحده، بریتانیا و کانادا واردات نفت و گاز روسیه را تحریم کردند. اتحادیه اروپا نیز در حال کار بر روی طرح‌هایی برای کاهش وابستگی به گاز و نفت روسیه تا سال ۲۰۲۴ است. سایر ایالت‌ها و شرکت‌های بزرگ خصوصی انرژی مانند شل، بی‌پی، اکوینور، اکسون روسیه را ترک می‌کنند. بازارها با افزایش قیمت گاز و نفت واکنش نشان می‌دهند. امنیت و مقرون به صرفه بودن نقش کلیدی در سیاست دولتی شرکت‌های انرژی ایفا خواهد کرد، زیرا ضرورت دیگر وابستگی به سوخت‌های فسیلی از طریق جنگ در اوکراین و پس از انتشار آخرین گزارش آب و هوای IPCC برجسته تر شده است. این نشان دهنده تغییر در نحوه تفکر ما در مورد انرژی و از کجا آن را دریافت می‌کنیم: سرمایه‌گذاری در انرژی‌های تجدیدپذیر جزء امنیت انرژی و ثبات سیاسی در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، توسعه سریع فناوری‌های مورد نیاز برای انتقال سبز تنها این روند را تسریع می‌کند (Damien Guénette et al, 2020).

فراتر از موارد ذکر شده، بحران اوکراین علاوه بر رنج و بحران انسانی ناشی این رویداد، رشد اقتصاد جهانی را کندتر و تورم سریع‌تر را دربر خواهد داشت. این تأثیرات از طریق سه کانال اصلی جریان خواهند داشت: یکی، قیمت‌های بالاتر برای کالاهایی مانند غذا و انرژی، تورم را بیش‌تر می‌کند و به نوبه خود ارزش درآمد را کاهش می‌دهد و تقاضا را تحت فشار قرار می‌دهد. دوم، اقتصادهای همسایه به طور خاص با اختلال در تجارت، زنجیره تأمین، و حواله‌ها و هم‌چنین افزایش تاریخی در جریان پناهجویان دست و پنجه نرم خواهند کرد. و سوم، کاهش اعتماد تجاری و عدم اطمینان بیش‌تر سرمایه‌گذاران بر قیمت دارایی‌ها تأثیر می‌گذارد، شرایط مالی را سخت‌تر می‌کند و به طور بالقوه خروج سرمایه از بازارهای نوظهور را تحریک می‌کند.

فراتر از سرریزهای جهانی، کشورهایی که تجارت، گردشگری و مالی مستقیم دارند، فشارهای بیش‌تری را احساس خواهند کرد. اقتصادهای متکی به واردات نفت شاهد کسری‌های مالی و تجاری بیش‌تر و فشار تورمی بیش‌تر خواهند بود، اگرچه برخی از صادرکنندگان مانند کشورهای خاورمیانه و آفریقا ممکن است از قیمت‌های بالاتر سود ببرند. افزایش شدید قیمت مواد غذایی و سوخت ممکن است خطر ناآرامی بیش‌تری را در برخی مناطق از جنوب صحرای آفریقا و آمریکای لاتین گرفته تا قفقاز و آسیای مرکزی افزایش دهد، در حالی که ناامنی غذایی احتمالاً در بخش‌هایی از آفریقا و خاورمیانه بیش‌تر خواهد شد. افزایش تنش‌های ژئوپلیتیکی خطر چندپارگی اقتصادی را به‌ویژه برای تجارت و فناوری افزایش می‌دهد (Acosta, P, et al, 2020).

۹-۳. آثار امنیتی

تهاجم روسیه به اوکراین سؤالاتی را در مورد حاکمیت ملی، دموکراسی در مقابل خودکامگی، حقوق بشر و نظم جهانی ایجاد کرده است. این بدان معناست که نتیجه آن هر چه باشد، می‌تواند نقطه عطفی برای زیرساخت‌های امنیتی جهان باشد. ساختار امنیتی کنونی که ما آن را می‌شناسیم، که پس از جنگ جهانی دوم ایجاد شد، می‌تواند سرنگون شود. این می‌تواند بر اقتصاد جهانی نیز تأثیر بگذارد. *UBS* به وضوح بیان می‌کند که با توجه سرمایه‌گذاران به تأثیر جنگ در اوکراین، اختلالات احتمالی در جریان کالاها و تشدید تحریم‌های جهانی علیه روسیه، بازارهای جهانی به طور فزاینده‌ای بی‌ثبات شده‌اند. بحران جاری میان غرب و روسیه بر سر اوکراین که البته محدود به این کشورها نخواهد بود «نظم جهانی» را شامل گزاره‌هایی اساسی درباره آینده این بحران به نمایش خواهد گذاشت (*Olena Prokopenko, 2022*). بنیادی‌ترین این گزاره‌ها عبارتند از:

- برای آینده‌ای نامحدود، نه آمریکا می‌تواند آن‌چه روسیه انجام می‌دهد را نادیده بگیرد و نه روسیه تاب و تحمل نفوذ و دخالت ناتو و غرب را در محدوده امن خویش می‌پذیرد.
- روسیه در مجاورت اغلب مناطقی قرار دارد که دل مشغولی سیاست خارجی و امنیت ملی ایالات متحده را شکل می‌دهند؛ از اروپا گرفته تا خاورمیانه، قفقاز، آسیای از قبیل انرژی، تغییر آب و کارکردی مرکزی و خاور دور. روسیه هم‌چنین در حیطه‌های هوایی، منافع مشترک در امنیت سایبری و موضوعات مختلف کنترل تسلیحات درگیر است. این امر روسیه را به دل مشغولی ویژه غرب بدل می‌سازد و وجود استراتژی پیچیده و جدی را در غرب ایجاد می‌کند. روسیه گزینه انزوا از جهان بیرون را اتخاذ نخواهد کرد، بلکه روسیه به دنبال جهانی شدن و گسترش قدرت و قلمرو خویش است. گسترش قدرت و قلمرو روسیه خود دربردارنده ایجاد تنش‌های بیش‌تر در نظم بین‌الملل و آینده در گذار نظام بین‌الملل می‌باشد.
- روسیه، غرب و دیگر بازیگران از جنگ سرد جدید منتفع نمی‌شوند با در نظر گرفتن بحران‌های ایجاد شده و در معرض خطر قرارگرفتن دیگر کشورها هم روسیه و هم غرب باید در حرکت دادن امور به جهاتی که منافع کلیه کشورهای درگیر را تأمین کند، کوشش نمایند (*Hunter, 2014*).

۱۰. نتیجه‌گیری

با توجه به مطالب بیان شده متأسفانه جنگ نیابتی در نواحی خاکستری که کم‌تر در معرض به خطر افتادن نیروهای نظامی قدرت‌های بزرگ است از جذابیت بیش‌تری برای نمایش قدرت‌نمایی قدرت‌های بزرگ شده است. به‌طوری‌که در بحران اوکراین موازنه تهدید در منطقه بر علیه ایالات متحده و ناتو نشان از اثر بخشی کم‌تر دیپلماسی و پیش‌روی به جنگی غیر عادلانه و غیر منطقی است که عواقبی چه کوتاه مدت و چه بلند مدت را نه تنها برای نواحی درگیر بلکه برای تمامی کشورهای منطقه دربر خواهد داشت.

نتایجی که بحران پیش آمده در اوکراین را به سایه‌ای برای ایجاد بحرانی دیگر مبدل خواهد ساخت. پیامدهایی که دست و پا گیر کشورهای سرحدی یا شورهای است که در کمر بند برخورد میان قدرت‌های بزرگ قرار دارند. پیامد این منازعات و بحران‌ها در کوتاه مدت شاید قابل کنترل باشند، اما در دراز مدت اثرات مخربی را بر نظم بین‌الملل خواهد گذاشت که از جمله آن‌ها می‌توان به تضعیف سازمان ملل متحد و آن چه معمولاً به‌عنوان نظم لیبرال نامیده می‌شود بر ناتوانی بر حفظ صلح و حل و فصل اختلافات قبل از دست بردن به ابزار نظامیست نام برد.

ضعفی که تنها در این بحران عاملی در خدشه‌دار شدن این سازمان نبوده بلکه این ضعف در عقبه عملکرد این سازمان به یادگار مانده است. ضعف حاکم دلیلی بر خودیاری شورهایی است که خود را مکلف به حل و فصل چالش‌های امنیتی بدون دخالت این سازمان می‌دانند. به‌طور کلی چنین می‌توان اذعان داشت که به وجود آورندگان این منازعات از ایجاد چنین جنگ‌هایی رقابت و نگرشی را ایجاد می‌کنند که تا سال‌ها بر نحوه عملکرد آن‌ها اثرگذار خواهد بود.

منابع

- Acosta, P., J. E. Baez, G. Caruso, and C. Carcach. 2020. "The Scars of Civil War: The Long-Term Welfare Effects of the Salvadoran Armed Conflict." Policy Research Working Paper 9430, World Bank, Washington, DC.
- Ahmadian Amir (2004), *Ukrainian developments or the Orange Revolution, Central Asia and Caucasus Studies Quarterly, 14th year, 4th period, number 49, Spring[in Persian]*.
- Bugayova, Mason Clark, and George Barros, "Russia in Review: Putin Accelerates Ukraine Campaign Amid Converging Crises," Institute for the Study of War, March 24, 2020, <http://www.understandingwar.org/backgrounder/putin-accelerates-ukraine-campaign-amid-converging-crises>.
- Baylis, J et al. (2017) *The globalization of world politics: an introduction to international relations, 7th ed.* New York: Oxford University Press.
- Bagherzadeh Doghi Kalaei, Saeed, 2014, *Ukraine crisis and the role of political and security factors in Russia's foreign policy, 9th international virtual conference on new developments in Iran and the world, Qazvin, https://civilica.com/doc/401289[in Persian]*.
- Boot Max, *Savage Wars of Peace and War Made New; David Kilcullen, The Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One (Oxford: 2009)*.
- Bugayova Nataliya with Mason Clark and Andre Briere, "Russia in Review: The Kremlin Reverses Setbacks in Moldova," Institute for the Study of War, December 6, 2019, <http://www.iswresearch.org/2019/12/russia-in-review-kremlin-reverses.html>; Nataliya.
- Charap, Samuel (2014), "Why Ukraine must Bargain for Peace with Russia", *Foreign Policy*. Available at: <http://www.foreignpolicy.com/2014/11/26/why-ukraine-must-bargain-for-peace-with-russia/> (Accessed on: 2015/1/3).
- Chaney Eric, 2022, *Ukraine's War: The Economic Impacts*, <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/ukraines-war-economic-impacts>.
- Charp Samuel, timothy j. colton. *Everyone loses: the Ukraine crisis and the Ruinous contest for post-soviet Eurasia.* New York: Routledge, 2016. 95(paper), ISBN 978-1-138-63308-7.
- Damien Guénette Justin, Philip Kenworthy, and Collette Wheeler, 2022, *Implications of the War in Ukraine for the Global Economy*, world bank group, <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5d903e848db1d1b83e0ec8f7>

- 44e55570-0350012021/related/Implications-of-the-War-in-Ukraine-for-the-Global-Economy.pdf
- Freedman, Robert (2006), "Russia in the Middle East: Is Putin Undertaking a New Strategy?", Middle East Institute.
- Fedorov Yury, "'Boffins and Buffoons': Different Strains of Thought in Russia's Strategic Thinking," *The Royal Institute of International Affairs, Chatham House, London, BP 06/01, March 2006.*
- Heinz Strubenhoff Tuesday, June 14, 2022, *The war in Ukraine triggered a global food shortage,* <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/06/14/the-war-in-ukraine-triggered-a-global-food-shortage/>.
- Hunter, Robert (August 2014), "Russia and the New "New World Order", Available At: <http://perspectives.carnegie.org/us-russia/russia-new-world-order/>, Accessed on 10/08/2014.
- HILL, F. 2015. *How Vladimir Putin's Worldview Shapes Russian Foreign Policy.* In: CADIER, D. & LIGHT, M. Eds. *Russia's Foreign Policy Ideas, Domestic Politics and External Relations.* London: Palgrave Macmillan, pp. 42-61. ISBN 978-1-137-46887-1.
- Hasenclever, A. (2014) "Liberal approaches to the 'democratic peace'". In Schieder, Siegfried and Manuela Spindler. *Theories of International Relations.* New York: Routledge.
- Jensen Daniel ,*The Russian Military Intervention in Ukraine: A Theoretical Discussion on the Ukrainian Crisis,*2020.
- Kortunov Andrey ,2020, *Three Scenarios for the End of the Russia-Ukraine Conflict,* International security, <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/three-scenarios-for-the-end-of-the-russia-ukraine-conflict/>.
- Kammer Alfred , Jihad Azour, Abebe Aemro Selassie, Iian Goldfajn and Changyong Rhee,2022, *How War in Ukraine Is Reverberating Across World's Regions,* <https://blogs.imf.org/2022/03/15/how-war-in-ukraine-is-reverberating-across-worlds-regions/>.
- Kreutz, Andrej (2010), "Syria: Russia's Best Asset in the Middle East, Russia/NIS center, available at website: <http://www.ifri.org>.
- Kurian, George Thomas (2007), *Encyclopedia of the World's Nations and Cultures,* New York, Facts on File.

- Kolayi, Elaha (1385); *Politics and governance in the Russian Federation*, Tehran: Ministry of Foreign Affairs, Center Printing and publications. [in Persian]
- Kaplan, Fred (March 4, 2014), "How to Punish Putin", At: <http://www.slate.com/articles/news-and-politics-war-stories-2014/03/how-to-punish-putin-for-the-ukraine-crimca-crisis-html>, (Accessed on: 22 June 2015).
- Kanet , Roger E (2010), "From the "New World Order" to "ResettingRelations": Two Decades of US–Russian", in: Roger E. Kanet (ed), *Russian Foreign Policy in the 21st Century*, New York: Palgrave Macmillan.
- Kappeler, Andreas (2014), "Ukraine and Russia: Legacies of the Imperial Past and Competing Memories", *Journal of Eurasian Studies*, 5.
- Kagan Frederick W., Nataliya Bugayova, and Jennifer Cafarella, "Confronting the Russian Challenge: a New Approach for the US," *Institute for the Study of War*, June 2019, p. 19, <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISW%20CTP%20Report%20-%20Confronting%20the%20Russian%20Challenge%20-%20June%202019.pdf>.
- Lukin 2014, *Russia's current Antarctic policy*, Pages 199-222, Received 09 Apr 2014, Accepted 13 Apr 2014, Published online: 15 Jul 2014.
- Mattis James, "Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America," Department of Defense, 2018, <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>.
- McFaul et al. (2014) "Faulty Powers" in *Foreign Affairs* [Online database] November/December 2014 issue. Available from [Accessed 14 February 2018].
- Olena Prokopenko, 2022, *Russia's War in Ukraine and the Future of Global Security*, <https://ip-quarterly.com/en/russias-war-ukraine-and-future-global-security>.
- Putin Vladimir, "Novyi integratsionnyi proekt dlya Evrazii— budushcheye, kotoroye rozhdayetsya segodnya" [New integration project for Eurasia—the future that is born today], *Izvestiya*, October 3, 2011, <https://iz.ru/news/502761>.
- Rosen Stephen P., *Winning the Next War: Innovation and the Modern Military* (Ithaca: Cornell University Press, 1992); Mary R. Habeck, *Storm of Steel: The Development of Armor Doctrine in*

- Germany and the Soviet Union, 1919-1939* (Ithaca: Cornell University Press, Reprint 2014).
- Rose, G. (1998), "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy", *World Politics*, Vol. 50, No. 1, pp. 144-172.
- Saez Patrick ,2022,Navigating humanitarian dilemmas in the Ukraine crisis, <https://search.issueab.org/resource/navigating-humanitarian-dilemmas-in-the-ukraine-crisis.html>.
- Seifzadeh, Seyyed Hossein. (2012), *theorizing in international relations, basics and Thought patterns*, Tehran: Samt Publications, 10th edition.[in Persian].
- Stephen M. Walt Mar. 08, 2022 <https://www.belfercenter.org/publication/international-relations-theory-guide-war-ukraine>.
- Skak , Mette (2010), "Russia's New "Monroe Doctrine", in: Roger E. Kanet(ed), *Russian Foreign Policy in the 21st Century*, New York: Palgrave Macmillan.
- Tsygankov, Andrei. (2013). *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity*, Rowmananf Littlefield Publishers, Lanham, .Maryland.
- Trenin Dmitri, "Kurilskii obshchestvennyi dogovor" [The Kuril Social Contract], *Vedomosti*, January 22, 2019, <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2019/01/22/792039-dogovor>.
- Walker, S. (2015) "Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time" in *The Guardian*. [Online] 17th December. Available from The Guardians web site <<https://www.theguardian.com>> [Accessed 14 February 2018].
- Wilson ,*Ukraine Crisis: What It Means for the West* Paperback – November 4, 2014 p.100.
- Yermakov Artemii, "Sovremennaya gosudarstvennaya idelologiya Rossii i ee 'nikolayevskie' korni" ("Contemporary state ideology in Russia and its 'Nicholaevan' roots") September 7, 2011, available from samoderjavie.ru/node/328.
- Yurgens, Igor (September 2014), "Targeted Sanctions With an Unclear Target", in: Paul J. Saunders (ed), *Cost OF of a new Cold War: the U.S Russia Confrontation Over Ukraine*, Center for the National Interests.

Research Article

Effects and consequences of the conflict between Ukraine and Russia

Masoumeh Mohammadi¹

Date of received: 2022/10/07

Date of Accept: 2023/02/14

Abstract

Russia's invasion of Ukraine has had far-reaching consequences in various fields, a situation that has turned into a humanitarian crisis, destabilized the world's food and energy security, and raised questions about the global security architecture. These challenges will not be limited to Ukraine, but because of the globalization of the world we live in, it will create challenges all over the world. Short-term and long-term solutions should be thought of to ensure that these consequences do not lead to one disaster on top of another. And international order will follow? And in response to this question, the hypothesis has been considered that both the short-term and the long-term effects of this crisis definitely include the transition from an international order to an anarchy that will not only be fueled by Ukraine but also Other countries in the region and the international system will also be involved in this disorder. The research method in this article is analytical-descriptive and the sources collected and used are internet and library resources.

Keywords: Russia, Ukraine, international system, global security, energy, food security.

Citation (APA 6th ed. / APSA)

Mohammadi, Masoumeh (2023). "Effects and consequences of the conflict between Ukraine and Russia". *Quarterly Journal of Research in History, Politics and Media*. Vol. 5, Num. 4, S.No. 20, pp. 127 - 156.

---

¹. PhD student in Political Sociology, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.

Email: masomehmohammadi90@gmail.com

Copyright © 2010, KSSI (Karimeh Strategic Studies Institute Of Shiraz). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material.

References

- Acosta, P., J. E. Baez, G. Caruso, and C. Carcach. 2020. "The Scars of Civil War: The Long-Term Welfare Effects of the Salvadoran Armed Conflict." *Policy Research Working Paper 9430*, World Bank, Washington, DC.
- Ahmadian Amir (2004), *Ukrainian developments or the Orange Revolution*, *Central Asia and Caucasus Studies Quarterly*, 14th year, 4th period, number 49, Spring[in Persian].
- Bugayova, Mason Clark, and George Barros, "Russia in Review: Putin Accelerates Ukraine Campaign Amid Converging Crises," *Institute for the Study of War*, March 24, 2020, <http://www.understandingwar.org>
- Baylis, J et al. (2017) *The globalization of world politics: an introduction to international relations*, 7th ed. New York: Oxford University Press.
- Bagherzadeh Doghi Kalaei, Saeed, 2014, *Ukraine crisis and the role of political and security factors in Russia's foreign policy*, 9th international virtual conference on new developments in Iran and the world, Qazvin, <https://civilica.com/doc/401289>[in Persian].
- Boot Max, *Savage Wars of Peace and War Made New*; David Kilcullen, *The Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One* (Oxford: 2009).
- Bugayova Nataliya with Mason Clark and Andre Briere, "Russia in Review: The Kremlin Reverses Setbacks in Moldova," *Institute for the Study of War*, December 6, 2019, <http://www.iswresearch.org/2019/12/russia-in-review-kremlin-reverses.html>; Nataliya.
- Charap, Samuel (2014), "Why Ukraine must Bargain for Peace with Russia", *Foreign Policy*. Available-at:<http://www.foreignpolicy.com> (Accessed on: 2015/1/3).
- Chaney Eric, 2022, *Ukraine's War: The Economic Impacts*, <https://www.institutmontaigne.org>
- Charp Samuel, timothy j.colton. *Everyone loses: the Ukraine crisis and the Ruinous contest for post-soviet Eurasia*. New York: Routledge, 2016. 95(paper), ISBN 978-1-138-63308-7.
- Damien Guénette Justin, Philip Kenworthy, and Collette Wheeler, 2022, *Implications of the War in Ukraine for the Global Economy*, world bank ,group <https://thedocs.worldbank.org>
- Freedman, Robert (2006), "Russia in the Middle East: Is Putin Undertaking a New Strategy?" , Middle East Institute.
- Fedorov Yury, "‘Boffins and Buffoons’: Different Strains of Thought in Russia's Strategic Thinking," *The Royal Institute of International Affairs*, Chatham House, London, BP 06/01, March 2006.
- Heinz Strubenhoff Tuesday, June 14, 2022, *The war in Ukraine triggered a global food shortage*, <https://www.brookings.edu>
- Hunter, Robert (August 2014), "Russia and the New "New World Order", Available At: <http://perspectives.carnegie.org>
- HILL, F. 2015. *How Vladimir Putin's Worldview Shapes Russian Foreign Policy*. In: CADIER, D. & LIGHT, M. Eds. *Russia's Foreign Policy*

- Ideas, Domestic Politics and External Relations. London: Palgrave Macmillan, pp. 42-61. ISBN 978-1-137-46887-1.*
- Hasenclever, A. (2014) "Liberal approaches to the 'democratic peace'". In Schieder, Siegfried and Manuela Spindler. *Theories of International Relations. New York: Routledge.*
- Jensen Daniel ,*The Russian Military Intervention in Ukraine: A Theoretical Discussion on the Ukrainian Crisis, 2020.*
- Kortunov Andrey ,2020, *Three Scenarios for the End of the Russia-Ukraine Conflict, International security, <https://russiancouncil.ru>*
- Kammer Alfred , Jihad Azour, Abebe Aemro Selassie, Ilan Goldfajn and Changyong Rhee, 2022, *How War in Ukraine Is Reverberating Across World's Regions, <https://blogs.imf.org>*
- Kreutz, Andrej (2010), "Syria: Russia's Best Asset in the Middle East, Russia/NIS center, available at website: <http://www.ifri.org>.
- Kurian, George Thomas (2007), *Encyclopedia of the World's Nations and Cultures, New York, Facts on File.*
- Kolayi, Elaha (1385); *Politics and governance in the Russian Federation, Tehran: Ministry of Foreign Affairs, Center Printing and publications. [in Persian]*
- Kaplan, Fred (March 4, 2014), "How to Punish Putin", At: <http://www.slate.com/> (Accessed on: 22 June 2015).
- Kanet , Roger E (2010), "From the "New World Order" to "Resetting Relations": Two Decades of US–Russian", in: Roger E. Kanet (ed), *Russian Foreign Policy in the 21st Century, New York: Palgrave Macmillan.*
- Kappeler, Andreas (2014), "Ukraine and Russia: Legacies of the Imperial Past and Competing Memories", *Journal of Eurasian Studies, 5.*
- Kagan Frederick W., Nataliya Bugayova, and Jennifer Cafarella, "Confronting the Russian Challenge: a New Approach for the US," *Institute for the Study of War, June 2019, p. 19, <http://www.understandingwar.org>*
- Lukin 2014, *Russia's current Antarctic policy, Pages 199-222, Received 09 Apr 2014, Accepted 13 Apr 2014, Published online: 15 Jul 2014.*
- Mattis James, "Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America," *Department of Defense, 2018, <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>.*
- McFaul et al. (2014) "Faulty Powers" in *Foreign Affairs [Online database] November/December 2014 issue. Available from [Accessed 14 February 2018].*
- Olena Prokopenko, 2022, *Russia's War in Ukraine and the Future of Global Security, <https://ip-quarterly.com/en/russias-war-ukraine-and-future-global-security>.*
- Putin Vladimir, "Novyi integratsionnyi proekt dlya Evrazii—budushcheye, kotoroye rozhdetsya segodnya" [New integration project for

- Eurasia—the future that is born today*], *Izvestiya*, October 3, 2011, <https://iz.ru/news/502761>.
- Rosen Stephen P., *Winning the Next War: Innovation and the Modern Military* (Ithaca: Cornell University Press, 1992); Mary R. Habeck, *Storm of Steel: The Development of Armor Doctrine in Germany and the Soviet Union, 1919-1939* (Ithaca: Cornell University Press, Reprint 2014).
- Rose, G. (1998), “Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy”, *World Politics*, Vol. 50, No. 1, pp. 144-172.
- Saez Patrick ,2022, *Navigating humanitarian dilemmas in the Ukraine crisis*, <https://search.israelab.org/resource/navigating-humanitarian-dilemmas-in-the-ukraine-crisis.html>.
- Seifzadeh, Seyyed Hossein. (2012), *theorizing in international relations, basics and Thought patterns*, Tehran: Samt Publications, 10th edition. [in Persian].
- Stephen M. Walt Mar. 08, 2022 <https://www.belfercenter.org/publication/international-relations-theory-guide-war-ukraine>.
- Skak , Mette (2010), “Russia’s New “Monroe Doctrine”, in: Roger E. Kanet(ed), *Russian Foreign Policy in the 21st Century*, New York: Palgrave Macmillan.
- Tsygankov, Andrei. (2013). *Russia’s Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity*, Rowmananf Littlefield Publishers, Lanham, Maryland.
- Trenin Dmitri, “Kurilskii obshchestvennyi dogovor” [The Kuril Social Contract], *Vedomosti*, January 22, 2019, <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2019/01/22/792039-dogovor>.
- Walker, S. (2015) “Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time” in *The Guardian*. [Online] 17th December. Available from *The Guardians web site* <<https://www.theguardian.com>> [Accessed 14 February 2018].
- Wilson , *Ukraine Crisis: What It Means for the West* Paperback – November 4, 2014 p.100.
- Yermakov Artemii, “Sovremennaya gosudarstvennaya idelologiya Rossii i ee ‘nikolayevskie’ korni” (“Contemporary state ideology in Russia and its ‘Nicholaevan’ roots”) September 7, 2011, available from samoderjavie.ru/node/328.
- Yurgens, Igor (September 2014), “Targeted Sanctions With an Unclear Target”, in: Paul J. Saunders (ed), *Cost OF of a new Cold War: the U.S Russia Confrontation Over Ukraine*, Center for the National Interests.

پروفیسر کاہنشاہ علوم اسلامی و مطالعات قرآنی

برائے جامع علوم اسلامی